

Tertúlia de lectura fàcil

50

POEMES per saber
de MEMÒRIA

Amb pròleg de Narcís Comadira
A cura de Jaume Subirana

19 de gener i 16 de febrer,
a les 7 del vespre

Biblioteca Pública Pompeu Fabra
CNL del Maresme

Poesia i memòria

- Tens memòria?
- Tens facilitat per recordar les coses?
- Què recordes millor de la llista següent: un número de telèfon, una cara, el títol d'un llibre, el nom d'un conegut, una recepta de cuina, una veu, una olor, com arribar a un lloc, la lletra d'una cançó...

- Compara la teva resposta amb la de dues companyes més. Coincidiu?

- Quan eres petita et feien aprendre poemes de memòria?
- En quina llengua?
- Amb quina freqüència?
- Recordes algun poema? En recordes el títol o l'autor?
- En recordes algun fragment? El recordes sencer?
- L'has recitat alguna vegada? Quan?
- Ens el vols recitar?

- Creus que aprendre poemes de memòria et va servir? Per a què?

- Coneixes algun infant d'entre 3 i 12 anys? Saps si actualment a l'escola els fan memoritzar poemes?

Poesia i autors

50 POEMES per saber de MEMÒRIA

- Fixa't en la portada del llibre: hi consta autor? Per què?

- Explica per què hi consta el següent:

Amb un pròleg de Narcís Comadira

A cura de Jaume Subirana

- Llegeix el sumari de les pàgines 5, 6 i 7. Hi trobaràs l'índex dels poemes, ordenats alfabèticament pel títol, i després el seu autor.
 - Pel títol, quins poemes et sonen o creus que ja havies llegit abans?
 - Et crida l'atenció algun títol? Per què?
 - Dels cinquanta poemes, quants coneixies o et sonaven abans de tenir el llibre?
 - De quins poetes sabries comentar alguna cosa?
 - Compara les teves respostes amb la d'algun company. Coincidiu?
-
- Llegeix (o rellegeix) les primeres pàgines (9-12) del pròleg de Narcís Comadira. Digues si les afirmacions següents són vertaderes o falses segons l'autor. Argumenta les teves respostes.

1. Memoritzar un poema és un acte purament mecànic.
2. Els poemes han de tenir estrofes regulars i rima.
3. Aprendre un poema de memòria és útil per recitar-lo després d'un sopar avorrit.
4. Gràcies als ordinadors portàtils ja no cal memoritzar poemes.
5. Els poemes que ens aprenem influeixen en nosaltres.

➤ Heus aquí uns fragments del pròleg. Juntament amb algun company, llegiu-los amb atenció i comenteu si hi esteu d'acord. Com diríeu el mateix però amb unes altres paraules?

▪ “I així els textos, els poemes, apresos de memòria acaben sent sang que vivifica el nostre llenguatge i algunes de les seves formes acaben sent imperatius morals de la nostra conducta.” (pàgina 12)

▪ “Per exercitar la memòria qualsevol text funciona, però per formar aquesta reserva activa de saviesa, cal triar bé. No ens casem amb qualsevol, és clar. Els poemes que ens aprenem de memòria han de ser bons. I han de tenir alguna virtut especial que els faci memorables. Com més seriosos i profunds, més ens enfortiran el jo. Com més ben fets, més se'ns posaran a la sang de l'ànima. Com més lligats a la idiosincràsia del llenguatge, més contribuiran a afaiçonar la nostra. (pàgina 13)

Idiosincràsia = peculiaritat d'un poble, d'un grup
afaiçonar = donar una certa forma

▪ “...un poema mai no és fals. Un poema pertany a un altre ordre de coses: al del ser. Si és un poema, és. I no és veritat ni mentida.” (pàgina 13)

- “...memoritzar poemes en la infantesa o en la joventut, a part que les facultats mentals són més flexibles i la memòria més receptiva, és el més convenient perquè aquest tresor de poemes apresos viatja amb nosaltres durant tot el nostre creixement fins a la vida adulta, i, després ens acompanya durant tota aquesta vida adulta, fins a la vellesa i la mort.” (pàgina 14)

- “El vell –com ara sóc jo- que es recita un poema après de memòria en la joventut, d’alguna manera continua essent aquell jove que se’l va aprendre, i tots els parlants implícits en la llengua d’aquell poema vénen a fer-li companyia.” (pàgina 15)

- “Aquesta memorització és, doncs, també, una garantia de creació de comunitat, un instrument extraordinari de civilització i de cultura.” (pàgina 15)

- “...les persones que aprenen poemes de memòria són més riques lingüísticament i espiritualment més sofisticades. Pensen millor i poden comportar-se millor.” (pàgina 16)

➤ Quina creus que és la professió de Narcís Comadira. Per què?

➤ Narcís Comadira es descriu en el poema següent.

JO

Sóc mascle i gironí. Mitja estatura.
Cabell castany, ullets de marrec trist.
Romàntic una mica, cosa dura
en el temps que vivim. Prou ho tinc vist.

Mozart més que cap altre m'entabana,
i, en versos catalans, Josep Carner.
Crec en l'amor, la taula quan tinc gana,
els plaers de la carn, que em moriré.

I si a estones em vaga de fer versos
i confegeixo quatre mots dispersos,
no ho faig pensant en un darrer sentit,

que no vull fer carrera de poeta.
Ai las! Lletraferit de l'A a la Z
en llengua fosca i en país petit!

Narcís COMADIRA, *El verd jardí*, Edicions 62, Barcelona, 1972.

Extret de <http://perso.wanadoo.es/lipmic/Poecat/comadira.htm#Jo>

➤ Pots trobar més informació de Narcís Comadira als webs següents:

<http://www.escriptors.cat/autors/comadiran/>

<http://lletra.uoc.edu/ca/autor/narcis-comadira>

- Quina informació important, relacionada amb els autors dels poemes, es pot extreure de la lectura de la nota del curador que es troba a la pàgina 103?

- Quina és la professió de Jaume Subirana?
Pots trobar més informació a <http://www.jaumesubirana.com/>

- Si vols conèixer més aquest autor, i fins i tot veure'l i escoltar-lo, t'aconsellem la següent adreça
http://www.viulapoesia.com/pagina_2.php?itinerari=8&tipus=1&subtipus=2&idpoema=69.
Hi trobaràs un vídeo en el qual l'autor comenta el poema següent.

Partida

Si la vida fos una partida
com aquesta, amb catorze forats
i un concurs d'entrebancs sense gràcia,
amb barreres, fossats, dobles ponts,
caminets d'espiral, blocs de fusta,
amb pals vells i pesants massa curts
i pilotes macades que boten
sempre lluny quan les toques, i tu
que no saps ajustar la mirada
amb els cops per poder fer passar
la pilota per l'únic lloc vàlid;
si la vida fos un minigolf,
desenganya't, encara seria
més ridícul el teu resultat.

Poesia i cançó

- Si tens una estona, connecta't a www.musicadepoetes.cat.

Benvinguts a Música de poetes, un espai virtual per a la música i la literatura, que us convida a conèixer les cançons que músics catalans han fet amb els nostres millors poetes, algunes de les quals, a hores d'ara, són difícils de trobar al mercat. A més de les cançons, hi trobareu també una sèrie de continguts complementaris sobre recursos poètics que pot ser d'utilitat tant per al públic en general com per treballar des de diferents àmbits disciplinaris (música i llengua catalana especialment). L'espai s'actualitza periòdicament: visiteu-lo i gaudiu de les cançons i dels poemes!"

- Per què creus que molts poemes es converteixen en cançó?

- Saps si algun dels 50 poemes del llibre ha esdevingut una cançó?

- Els següents fragments pertanyen a l'article *Poesia i cançó* del cantant i escriptor Miquel Pujadó. Pots trobar l'article sencer a www.musicadepoetes.cat.

“És prou sabut que la cançó culta i la poesia tenen un origen comú. Parafraçant Léo Ferré, durant molt de temps la poesia només aconseguia el seu sexe gràcies a la corda vocal, així com el violí només aconseguix el seu amb l'arquet que el frega. Amb els segles, però, la difusió del llibre i el progrés de la lectura individual i silenciosa van anar allunyant dos gèneres que havien estat un de sol, i la cançó [...] va acabar esdevenint el reducte on es conservaven els elements tradicionals –rima, regularitat mètrica, ritme– que la poesia pensada per a ser llegida tendia a abandonar.

Progressivament, però, **els camins de la poesia i de la cançó van tornar a convergir, a través d'un fenomen tan important com discutit: la musicació de poemes que, en principi, no estaven pas destinats a ésser cantats.** [...] la cultura en què aquest procés creatiu ha tingut més importància és la francesa.

Ja en el segle XIX, Victor Hugo va escriure: “queda prohibit posar música sobre els meus versos” –podem suposar que aquest fet s'havia esdevingut més d'una vegada i de manera no pas satisfactòria per al poeta. Sortosament, un segle després, Georges Brassens (a qui devem la popularització de “Gastibelza, l'homme à la carabine”) no va fer cas d'aquesta prohibició...

[...]

Així com a França molta gent que mai no ha obert un llibre de poesia se sap de memòria “Le petit cheval” (Paul Fort), “Le pont Mirabeau” (Apollinaire) o “Heureux celui qui meurt d'aimer” (Louis Aragon) gràcies a les esplèndides cançons que en feren respectivament Georges Brassens, Léo Ferré i Jean Ferrat,[...] **molts catalans es van familiaritzar en temps difícils amb uns poetes que no els havien estat ensenyats a l'escola gràcies als cantants catalans.**

Si volem començar parlant dels pioners (i deixant a part les anomenades “veus líriques”, com Emili Vendrell i Gaietà Renom), sabem per diversos testimonis que el ja desaparegut Miquel Porter, un dels membres fundadors dels Setze Jutges, havia musicat i interpretat alguns poemes de Joan Salvat-Papasseit, però no els va arribar a enregistrar. Sí que va enregistrar les musicacions d'aquest gran poeta un altre “jutge”, en Martí Llauredó, i algunes de les seves melodies van ser utilitzades anys després per Joan Manuel Serrat (“Pantalons llargs”) i per Ovidi Montllor (“L'enamorat li deia”) en les respectives monografies *Res no és mesquí* (1977) i *Salvat-Papasseit per Ovidi Montllor* (1975).

[...]

Com en el cas de la cançó francesa, amb la qual la cançó catalana té molts punts de contacte –a més de compartir l’origen trobadoresc–, hi ha cantants que han desenvolupat una obra personal a partir de textos propis o de versions de temes diversos, però que s’han deixat temptar ara i adés per l’obra de determinats poetes.

[...]

Evidentment, no totes les musicacions i interpretacions existents tenen la mateixa qualitat. De vegades, el text i la música formen una unitat indestruïble (per exemple, quan Raimon musica Espriu o Ausiàs March); però massa sovint semblen existir en universos diferents. En alguns casos, a més, la comprensió del text es veu dificultada per una interpretació poc acurada, per la manca d’adequació entre pauses sintàctiques i pauses melòdiques, accents tòncics i accents musicals o per parèntesis instrumentals que trenquen la fluïdesa del discurs. També hem de tenir en compte que alguns poetes escriuen uns versos més fàcils de musicar (a causa de la regularitat mètrica i rítmica, de la rima, etc.) que no pas d’altres, especialment els qui utilitzen el vers lliure, els qui fan servir molt l’encavallament i els qui tenen poc sentit del ritme musical del vers: Josep Maria de Sagarra dóna la meitat de la feina feta (sovint sembla que els seus versos ja tinguin la música incorporada), però cal ser un Raimon per a enfrontar-se amb Salvador Espriu, i els versos de poetes com Gabriel Ferrater o Joan Margarit són un repte per a qualsevol compositor.

També cal dir que, en alguns casos, el o la cantant sembla més preocupat per la veu o per l’embolcall musical que no pas pel discurs: fa ben bé la impressió que el poema és una excusa i que interpretaria igual un poema de Sagarra, un d’Espriu o la guia telefònica. Però l’abundància d’experiències poc estimulants no ens ha de fer oblidar els encerts existents, les autèntiques joies que han permès divulgar de manera adequada excel·lents poemes convertits en bones cançons entre un públic molt ampli.

En aquest lloc web trobareu una llista força exhaustiva del material existent en català en aquest camp. Us convidem a triar i a remenar, a destriar el gra de la palla i a aprofundir en les possibilitats –estètiques, didàctiques, etc.– dels materials més reeixits.

Miquel Pujadó

Extret de:

<http://www.musicadepoetes.cat/app/musicadepoetes/docs/poesiaicanco.pdf>

Poesia i llengua

- Llegeix els fragments dels poemes següents. Què en destacaries? Què tenen en comú? Saps per què?
- A la pàgina 109 del llibre hi ha l'índex d'autors, amb l'any del seu naixement i de la seva mort. Busca-hi aquests autors i confirma les teves sospites.

Desert d'amics...

Desert d'amics, de béns e de senyor,
en estrany lloc e estranya contrada,
lluny de tot bé, fart d'enuig e tristor,
ma voluntat e pensa caitivada,
me trob del tot en mal poder sotsmès,
no veig algú que de me s'haja cura
e soi guardats, enclòs, ferrats e pres,
de què en fau grat a ma trista ventura.

Jordi de Sant Jordi
(p. 40)

Flogi dels diners

*Diners de tort fan veritat,
e de jutge fan advocat;
savi fan tornar l'hom orat,
pus que d'ells haja.*

Anselm Turmeda
(p. 51)

Só qui só...

Só qui só, que no só jo,
puix d'amor mudat me só.

Jo crec cert que res no sia,
o, si só, só fantasia,
o algun home que somia
que ve a alcançar algun do,
puix d'amor mudat me só.

Joan Timoneda
(p. 94)

Veles e vents...

Veles e vents han mos desigs complir
faent camins dubtosos per la mar.
Mestre i Ponent contra d'ells veig armar;
Xaloc, Llevant los deuen subvenir
ab llurs amics lo Grec e lo Migjorn,
fent humil prec al vent tremuntanal
que en son bufar los sia parcial
e que tots cinc compliquen mon retorn.

Ausiàs March
(p.97)

Poesia i tu

“Ens aprenem un poema perquè ens fascina, perquè ens sedueix, i perquè la seva forma ens pugui amaranar el cervell i quedar-s’hi per sempre.”

(del pròleg, pàgina 10)

“I si bé no tots sabrem mai tots aquests poemes de cor –em temo que és impossible-, jo em sentiria prou satisfet si els joves del nostre país n’arribessin a saber per sempre ni que fos mitja dotzena.”

(del pròleg, pàgina 17)

- Quins poemes són els que més t’han fascinat? Més de sis?

- Quin poema t’ha sorprès més?

- Quin t’ha commogut?

- Tria els sis poemes que més t’hagin seduït i fes-ne un breu estudi:
l’autor, el moment històric, el significat... (tens un possible guió a les pàgines següents)

- T’animes a aprendre-te’n algun de memòria i recitar-lo el proper dia?

Títol del poema	Pàgina
Sobre l'autor	
El poema <ul style="list-style-type: none">• Per què l'has triat?• Ja el coneixies?• Què creus que vol transmetre el seu autor?• Què significa per a tu?• Quin tipus de llenguatge fa servir?• En destacaries alguna expressió?• Quina és la part que més t'ha seduït? Per què?• A quin tipus de persona l'hi recitaries?	
Saber-lo de memòria <ul style="list-style-type: none">• T'has après el poema de memòria? Com ho has fet?• T'ha costat molt?• L'has recitat a algú? A qui? Què li ha semblat?	
Web consultats	

Títol del poema	Pàgina
Sobre l'autor	
El poema <ul style="list-style-type: none">• Per què l'has triat?• Ja el coneixies?• Què creus que vol transmetre el seu autor?• Què significa per a tu?• Quin tipus de llenguatge fa servir?• En destacaries alguna expressió?• Quina és la part que més t'ha seduït? Per què?• A quin tipus de persona l'hi recitaries?	
Saber-lo de memòria <ul style="list-style-type: none">• T'has après el poema de memòria? Com ho has fet?• T'ha costat molt?• L'has recitat a algú? A qui? Què li ha semblat?	
Web consultats	

Títol del poema	Pàgina
Sobre l'autor	
<h3>El poema</h3> <ul style="list-style-type: none">• Per què l'has triat?• Ja el coneixies?• Què creus que vol transmetre el seu autor?• Què significa per a tu?• Quin tipus de llenguatge fa servir?• En destacaries alguna expressió?• Quina és la part que més t'ha seduït? Per què?• A quin tipus de persona l'hi recitaries?	
<h3>Saber-lo de memòria</h3> <ul style="list-style-type: none">• T'has après el poema de memòria? Com ho has fet?• T'ha costat molt?• L'has recitat a algú? A qui? Què li ha semblat?	
Web consultats	

Títol del poema	Pàgina
Sobre l'autor	
El poema <ul style="list-style-type: none">• Per què l'has triat?• Ja el coneixies?• Què creus que vol transmetre el seu autor?• Què significa per a tu?• Quin tipus de llenguatge fa servir?• En destacaries alguna expressió?• Quina és la part que més t'ha seduït? Per què?• A quin tipus de persona l'hi recitaries?	
Saber-lo de memòria <ul style="list-style-type: none">• T'has après el poema de memòria? Com ho has fet?• T'ha costat molt?• L'has recitat a algú? A qui? Què li ha semblat?	
Web consultats	

Títol del poema	Pàgina
Sobre l'autor	
El poema <ul style="list-style-type: none">• Per què l'has triat?• Ja el coneixies?• Què creus que vol transmetre el seu autor?• Què significa per a tu?• Quin tipus de llenguatge fa servir?• En destacaries alguna expressió?• Quina és la part que més t'ha seduït? Per què?• A quin tipus de persona l'hi recitaries?	
Saber-lo de memòria <ul style="list-style-type: none">• T'has après el poema de memòria? Com ho has fet?• T'ha costat molt?• L'has recitat a algú? A qui? Què li ha semblat?	
Web consultats	

Títol del poema	Pàgina
Sobre l'autor	
<p>El poema</p> <ul style="list-style-type: none"> • Per què l'has triat? • Ja el coneixies? • Què creus que vol transmetre el seu autor? • Què significa per a tu? • Quin tipus de llenguatge fa servir? • En destacaries alguna expressió? • Quina és la part que més t'ha seduït? Per què? • A quin tipus de persona l'hi recitaries? 	
<p>Saber-lo de memòria</p> <ul style="list-style-type: none"> • T'has après el poema de memòria? Com ho has fet? • T'ha costat molt? • L'has recitat a algú? A qui? Què li ha semblat? 	
Web consultats	

Poesia i xarxa

Pàgina en la qual podreu escoltar les cançons que músics catalans han fet amb els nostres millors poemes.

<http://www.musicadepoetes.cat>

Pàgina dedicada a la poesia

<http://www.viulapoesia.com>

Pàgina sobre literatura(nivell de secundària)

<http://www.edu365.cat/eso/muds/catala/literatura/index.htm>

Pàgina de la Universitat Oberta de Catalunya sobre autors catalans

<http://lletra.uoc.edu/ca/noms-propis#F>

Pàgina de l'Associació d'escriptors en llengua catalana. Informació bàsica sobre els autors i el link als seus webs.

<http://www.escriptors.cat/?q=autors>

Altres pàgines

<http://www.poesiacatalana.com/joanfuster.asp>

<http://perso.wanadoo.es/lipmic/Poecat/index.htm>

<http://www.xtec.es/~aribas4/literatura/comentari%20P%E0tria.htm>

<http://mariustorres.paeria.cat/ca/any-marius-torres>

Enguany és el centenari de la mort de Joan Maragall.

<http://www.joanmaragall.cat>

<http://www.xtec.cat/celebracions/2010/anymaragall/index.htm>